

EUROOPAN TIETOSUOJAVALTUUTETTU

Tiivistelmä Euroopan tietosuojavaltuutetun lausunnosta, ehdotuksesta neuvoston päätökseksi Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden, Amerikan yhdysvaltojen, Australian, Japanin, Kanadan, Korean tasavallan, Marokon kuningaskunnan, Meksikon yhdysvaltojen, Singaporen tasavallan, Sveitsin valaliiton sekä Uuden-Seelannin välisen väärentämisenvastaisen kauppasopimuksen tekemisestä

(Lyhennetty versio. Tämä lausunto on kokonaisuudessaan englannin, ranskan ja tanskan kielellä Euroopan tietosuojavaltuutetun verkkosivustolla osoitteessa <http://www.edps.europa.eu>)

(2012/C 215/08)

I Johdanto

I.1 ACTA-sopimusta koskeva EU:n lainsäädäntömenettely

1. Kesäkuun 24 päivänä 2011 komissio esitti ehdotuksen neuvoston päätökseksi Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden, Amerikan yhdysvaltojen, Australian, Japanin, Kanadan, Korean tasavallan, Marokon kuningaskunnan, Meksikon yhdysvaltojen, Singaporen tasavallan, Sveitsin valaliiton sekä Uuden-Seelannin välisen väärentämisenvastaisen kauppasopimuksen (jäljempänä 'ACTA-sopimus' tai 'sopimus') tekemisestä ⁽¹⁾.

2. Tämän sopimuksen tarkoituksena on teollis- ja tekijänoikeuksien (immateriaalioikeuksien) täytäntöönpanon valvonta kehittämällä yhteinen lähestymistapa täytäntöönpanoon ja helpottamalla yhteistyötä kansainvälisellä tasolla. Sopimuksen II luku sisältää toimenpiteitä eri oikeudenaloilla, nimittäin yksityisoikeudellisen täytäntöönpanon (2 jakso), rajatoimenpiteiden (3 jakso), rikosoikeudellisen täytäntöönpanon (4 jakso) ja digitaaliympäristössä tapahtuvan teollis- ja tekijänoikeuksien täytäntöönpanon (5 jakso) alalla. Sopimuksen III luku sisältää toimenpiteitä, joilla parannetaan täytäntöönpanoa, ja IV luvussa käsitellään kansainvälistä yhteistyötä.

3. Neuvosto hyväksyi yksimielisesti ACTA-sopimuksen joulukuussa 2011 ⁽²⁾, ja Euroopan komissio ja 22 jäsenvaltiota ⁽³⁾ allekirjoittivat sen 26. tammikuuta 2012. Sopimuksen 40 artiklan mukaan sopimus tulee voimaan, kun kuusi allekirjoittajavaltiota on ratifioinut sen. Jotta sopimus tulisi voimaan EU:n lainsäädäntönä, EU:n on ratifioitava sopimus, mikä tarkoittaa, että Euroopan parlamentin on hyväksyttävä se kansainvälisiä kaupallisia sopimuksia koskevan hyväksyntämenettelyn ⁽⁴⁾ mukaisesti ja jäsenvaltioiden on ratifioitava sopimus niiden valtiosääntöoikeudellisten menettelyjen mukaisesti. Euroopan parlamentin äänestys ACTA-sopimuksesta on määrä toimittaa vuoden 2012 aikana pidettävässä täysistunnossa.

I.2 ACTA-sopimuksen nykytilanne EU:ssa

4. Viimeisten kuukausien aikana on esitetty yhä enemmän ACTA-sopimusta koskevia huolenaiheita ⁽⁵⁾. Tämän seurauksena Euroopan komissio ilmoitti 22. helmikuuta 2012, että se aikoo pyytää sopimuksesta

⁽¹⁾ Komission ehdotus neuvoston päätökseksi Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden, Amerikan yhdysvaltojen, Australian, Japanin, Kanadan, Korean tasavallan, Marokon kuningaskunnan, Meksikon yhdysvaltojen, Singaporen tasavallan, Sveitsin valaliiton sekä Uuden-Seelannin välisen väärentämisenvastaisen kauppasopimuksen tekemisestä, KOM(2011) 380 lopullinen.

⁽²⁾ Neuvoston 23 päivänä elokuuta 2011 hyväksymän sopimuksen viimeisin versio on saatavilla osoitteessa <http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/11/st12/st12196.en11.pdf>

⁽³⁾ Saksa, Kypros, Viro, Alankomaat ja Slovakia eivät ole vielä allekirjoittaneet sopimusta.

⁽⁴⁾ SEUT 218 artiklan 6 kohdan mukaan.

⁽⁵⁾ Katso muun muassa <http://euobserver.com/9/115043>; <http://euobserver.com/871/115128>; https://www.bfdi.bund.de/bfdi_forum/showthread.php?3062-ACTA-und-der-Datenschutz, <http://www.bbc.co.uk/news/technology-17012832>

lausuntoa Euroopan unionin tuomioistuimelta ⁽⁶⁾. Tällaisesta menettelystä säädetään Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 218 artiklan 11 kohdassa ⁽⁷⁾.

5. Komissio päätti 4. huhtikuuta 2012, että se esittää unionin tuomioistuimelle seuraavan kysymyksen: ”Onko väärentämisenvastainen kauppasopimus (ACTA) sopusoinnussa Euroopan unionin perussopimusten kanssa, erityisesti Euroopan unionin perusoikeuskirjan kanssa?” ⁽⁸⁾ Jos unionin tuomioistuimen lausunto on kielteinen, SEUT 218 artiklan 11 kohdassa todetaan selvästi, että ”suunniteltu sopimus ei voi tulla voimaan, ellei sitä ole muutettu tai perussopimuksia tarkistettu”.

6. Komission unionin tuomioistuimelle esittämä lausuntopyyntö ei kuitenkaan automaattisesti keskeytä Euroopan parlamentissa parhaillaan käynnissä olevaa hyväksyntämenettelyä. Euroopan parlamentin kansainvälisen kaupan valiokunnassa käydyn keskustelun jälkeen päätettiin jatkaa sopimusta koskevaa äänestystä suunnitellun aikataulun mukaisesti ⁽⁹⁾.

1.3 Euroopan tietosuojavaltuutetun ACTA-sopimusta koskevan toisen lausunnon syyt

7. Helmikuussa 2010 Euroopan tietosuojavaltuutettu antoi omasta aloitteestaan lausunnon kiinnittääkseen komission huomion yksityisyydensuojaan ja tietosuojaan liittyviin näkökohtiin, jotka olisi otettava huomioon ACTA-sopimuksen neuvotteluissa ⁽¹⁰⁾. Vaikka neuvottelut käytiin luottamuksellisina, oli viitteitä siitä, että ACTA-sopimus sisältäisi verkossa tapahtuvia täytäntöönpanotoimia, jotka vaikuttaisivat tietosuojaan koskeviin oikeuksiin, erityisesti kolmen rikkomuksen järjestelmään ⁽¹¹⁾.

8. Euroopan tietosuojavaltuutettu keskittyi tuolloin analyysissään tämäntyyppisen toimenpiteen laillisuuteen ja oikeasuhteisuuteen ja totesi, että sellaisen toimenpiteen sisällyttäminen ACTA-sopimukseen, jolla mahdollistetaan Internetin käyttäjien laajamittainen valvonta, olisi EU:n perusoikeuksien vastaista ja erityisesti yksityisyydensuojaa ja tietosuojaan koskevien oikeuksien vastaista. Kyseisiä oikeuksia suojellaan Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklan ja Euroopan unionin perusoikeuskirjan 7 ja 8 artiklan nojalla ⁽¹²⁾. Euroopan tietosuojavaltuutettu korosti lisäksi, että henkilötietojen kansainvälinen vaihto immateriaalioikeuksien valvonnan yhteydessä edellyttää asianmukaisia suojatoimia.

9. Nyt kun ehdotetun ACTA-sopimuksen teksti on julkistettu ⁽¹³⁾, Euroopan tietosuojavaltuutettu katsoo aiheelliseksi antaa ACTA-sopimusta koskevan toisen lausunnon, jossa hän arvioi sopimuksen joitakin säännöksiä tietosuojaan näkökulmasta ja siten tarjoaa erityisasiantuntemusta, josta voisi olla hyötyä ratifiointiprosessissa. Euroopan tietosuojavaltuutettu on siis toiminut omasta aloitteestaan ja antanut tämän asetuksen (EY) N:o 45/2001 41 artiklan 2 kohtaan perustuvan lausuntonsa antaakseen neuvoja ACTA-sopimukseen liittyvissä yksityisyydensuojaa ja tietosuojaan koskevissa kysymyksissä.

(Lyhennetty versio. Tämä lausunto on kokonaisuudessaan englannin, ranskan ja tanskan kielellä Euroopan tietosuojavaltuutetun verkkosivustolla osoitteessa <http://www.edps.europa.eu>)

⁽⁶⁾ Komission jäsenen Karel De Guchtin lausunto ACTA-sopimuksesta (väärentämisenvastaisesta kauppasopimuksesta), <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=MEMO/12/128>

⁽⁷⁾ SEUT 218 artiklan 11 kohdassa todetaan seuraavaa: ”jäsenvaltio, Euroopan parlamentti, neuvosto tai komissio voi hankkia unionin tuomioistuimen lausunnon siitä, onko suunniteltu sopimus sopusoinnussa perussopimusten kanssa. Jos unionin tuomioistuimen lausunto on kielteinen, suunniteltu sopimus ei voi tulla voimaan, ellei sitä ole muutettu tai perussopimuksia tarkistettu.” Euroopan unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 107 artiklan 2 kohdan mukaan ”lausunto voi koskea sekä sitä, onko suunniteltu sopimus sopusoinnussa perussopimusten määräysten kanssa, että sitä, onko unionilla tai jollakin sen toimielimellä toimivalta tehdä kyseinen sopimus”.

⁽⁸⁾ <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/12/354&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>

⁽⁹⁾ Katso <http://www.neurope.eu/article/parliament-halts-sending-acta-court-justice>

⁽¹⁰⁾ Euroopan tietosuojavaltuutetun lausunto Euroopan unionin tällä hetkellä käymistä väärentämisenvastaisesta kauppasopimuksesta (ACTA) koskevista neuvotteluista. EUVL C 147, 5.6.2010, s. 1.

⁽¹¹⁾ Kolmen rikkomuksen jälkeen katkaistavan Internet-yhteyden kaltaiset menettelytavat tai porrastettua reagointia koskeva järjestelmä mahdollistaa tekijänoikeuksien haltijalle Internetin käyttäjien valvonnan ja epäiltyjen tekijänoikeuksien rikkojien tunnistamisen. Tekijänoikeuden haltijan yhteydenotto tekijänoikeusrikkomuksesta epäillyn käyttäjän Internet-palveluntarjoajaan johtaisi varoitukseen Internet-palveluntarjoajalta käyttäjälle. Kolmen varoituksen jälkeen käyttäjän Internet-yhteys katkaistaisiin.

⁽¹²⁾ Euroopan unionin perusoikeuskirja, EUVL C 303, 14.12.2007, s. 1.

⁽¹³⁾ Katso alaviite 3.

II Päätelmä

67. Vaikka Euroopan tietosuojavaltuutettu pitää aiheellisena immateriaalioikeuksien täytäntöönpanon varmistamista kansainvälisessä yhteydessä, on löydettävä tasapaino immateriaalioikeuksien suojelua ja yksityisydensuojaa sekä tietosuojaa koskevien vaatimusten välillä.

68. Euroopan tietosuojavaltuutettu korostaa, että suunniteltuja keinoja vahvistaa immateriaalioikeuksien täytäntöönpanoa ei saa toteuttaa yksittäisten henkilöiden yksityisydensuojaa, tietosuojaa ja sananvapautta koskevien perusoikeuksien ja -vapauksien ja muiden oikeuksien, kuten syyttömyysolettaman ja tehokkaan oikeussuojan, kustannuksella.

69. Monet sopimuksessa suunnitellut digitaaliympäristössä tapahtuvat immateriaalioikeuksien täytäntöönpanotoimet tarkoittaisivat käyttäjien Internetissä tapahtuvan toiminnan ja sähköisen viestinnän valvontaa. Näillä toimenpiteillä puututaan yksilöiden yksityiselämään radikaalilla tavalla ja – jollei niitä panna täytäntöön asianmukaisesti – niillä voidaan puuttua yksilöiden oikeuksiin ja vapauksiin, jotka liittyvät muun muassa yksityisydensuojaan, tietosuojaan ja viestinnän luottamuksellisuuteen.

70. Olisi varmistettava, että ACTA-sopimuksen seurauksena EU:ssa toteutettavat verkossa tapahtuvat täytäntöönpanotoimet ovat tarpeellisia ja oikeasuhteisia immateriaalioikeuksien täytäntöönpanon tavoitteeseen nähden. Euroopan tietosuojavaltuutettu korostaa, että toimenpiteet, joihin sisältyy Internetin käyttäjien tai sähköisen viestinnän rajoittamatonta tai laajamittaista valvontaa suhteessa vähämerkityksiseen, vähäiseen ja voittoa tavoittelemattomaan loukkaukseen, olisivat suhteettomia ja Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklan, perusoikeuskirjan 7 ja 8 artiklan ja tietosuojadirektiivin vastaisia.

71. Euroopan tietosuojavaltuutettu on lisäksi erityisen huolissaan monista sopimuksen määräyksistä, erityisesti seuraavista:

- Sopimuksessa ei selvennetä 27 artiklassa tarkoitettujen digitaaliympäristössä tapahtuvien täytäntöönpanotoimien soveltamisalaa eikä sitä, sovelletaanko niitä vain laajamittaisiin immateriaalioikeuksien loukkauksiin. Sopimuksen 23 artiklan käsitettä ”kaupallisessa laajuudessa” ei määritellä riittävän täsmällisesti, ja yksityisten käyttäjien toimia henkilökohtaisiin ja voittoa tavoittelemattomiin tarkoituksiin ei nimenomaisesti suljeta pois sopimuksen soveltamisalasta.
- Sopimuksen 27 artiklan 4 kohdan käsite ”toimivaltaiset viranomaiset”, jotka voidaan valtuuttaa määräämään, on liian epämääräinen, eikä kyseisessä kohdassa varmisteta riittävästi, että tekijänoikeuksien loukkaamisesta epäiltyjen henkilötietoja voidaan luovuttaa ainoastaan oikeusviranomaisten valvonnassa. Lisäksi edellytykset, jotka oikeuksien haltijoiden on täytettävä, jotta tällainen kielto määräys voidaan antaa, eivät myöskään ole riittävät. Näillä epävarmuustekijöillä voi olla erityinen vaikutus tapauksissa, joissa ulkomaiset ”toimivaltaiset viranomaiset” ovat esittäneet pyynnön EU:ssa toimiville Internet-palveluntarjoajille.
- Monet vapaaehtoiset täytäntöönpanon yhteistyötoimet, jotka voitaisiin toteuttaa sopimuksen 27 artiklan 3 kohdan nojalla, johtaisivat Internet-palveluntarjoajien suorittamaan henkilötietojen käsittelyyn, mikä menee pidemmälle kuin EU:n lainsäädännön mukaan on sallittua.
- Sopimus ei sisällä riittävästi rajoituksia ja suoja-toimia sähköisten viestintäverkkojen laajamittaiseen valvontaan liittyvien toimenpiteiden toteuttamiseksi. Siinä ei määrätä suoja-toimista, kuten yksityisydensuojaa ja tietosuojaa koskevien oikeuksien kunnioittamisesta, tehokkaasta oikeussuojasta, oikeudesta puolueettomaan oikeudenkäyntiin ja syyttömyysolettamaa koskevan periaatteen kunnioittamisesta.

Tehty Brysselissä 24 päivänä huhtikuuta 2012.

Giovanni BUTTARELLI
Euroopan apulaistietosuojavaltuutettu